

Vlada Crne Gore
Generalni sekretarijat

Obrazac za dostavljanje primjedbi, predloga i sugestija javnosti za
PROGRAM RADA VLADE ZA 2021. GODINU

Ime i prezime fizičkog lica/naziv organa, organizacije ili udruženja koji dostavlja predloge i sugestije,
Tea Gorjanc Prelević, izvršna direktorica NVO Akcija za ljudska prava (Human Rights Action - HRA)

Kontakt:

Tel: 020/232-348; E-mail: hra@t-com.me

Adresa: Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 130/VII, Podgorica

U kojoj oblasti radite/ djeluje Vaša organizacija?

- a) Državna uprava
- b) Lokalna samouprava
- c) Civilni sektor**
- d) Privredni/ poslovni sektor
- e) Državno preduzeće
- f) Akademska zajednica
- g) Student/-kinja
- h) Nezaposlen/-a

Prioritet/i iz koncepta Programa rada Vlade 2021. na koji se odnosi primjedba/ predlog/ sugestija.

- a) Vladavina prava i jednake šanse**
- b) Zdrave finansije i ekonomski razvoj
- c) Zdravlje i zdrava životna sredina
- d) Obrazovanje i društvo zasnovano na znanju

Navedite predlog/e ili sugestiju/e koju/e smatrate važnom/im za uvrštavanje u Program rada Vlade 2021. (npr. koje zakone bi trebalo Vlada da predloži ili izmijeni, za koje oblasti nedostaju strategije/ akcioni planovi/ programi, koja bi postojeća strateška dokumenta trebalo revidirati, koje analize i evaluacije bi Vlada trebalo da sprovede u ovoj godini).

HRA smatra da bi u Program rada Vlade za 2021. godinu trebalo uvrstiti sljedeće:

Tranziciona pravda

1. Izmjenu Zakona o boračkoj i invalidskoj zaštiti s ciljem uvođenja civilnih žrtava rata i članova porodica civilnih žrtava rata kao posebne kategorije koje će takođe uživati zaštitu u skladu sa ovim zakonom. Izmjena ovog Zakona obezbijedila bi, na primjer, socijalnu zaštitu nekolicini članova porodica stradalih u ratnom zločinu u Štrpcima kao civilnim žrtvama rata.¹ Finansijski trošak koji bi izmjena prouzrokovala bio bi neznatan, dok bi simbolički i moralni značaj izmjene bio veliki;

2. pripremu Predloga zakona o rehabilitaciji i obeštećenju žrtava političkog progona - zatvorenika i zatvorenica Golog otoka, Svetog Grgura i drugih zatvora. Rehabilitacija bi trebalo da se sastoji u utvrđivanju ništavosti odluka koje su dovele do zatvaranja političkih zatvorenika, a da se naknada materijalne i nematerijalne štete isplati njima, odnosno njihovim nasljednicima ako oni više nisu živi.² Srbija, Hrvatska i Slovenija su donijele ovakve zakone. Poražavajuće je to što Crna Gora do danas nema takav zakon, iako je 3.390 Crnogoraca činilo 21,5% ukupnog broja zatvorenika samo na Golom otoku, što je proporcionalno daleko najveći broj u odnosu na broj stanovnika svake od tadašnjih jugoslovenskih republika;

3. razmatranje inicijative za obeštećenje žrtava ratnih zločina u Bukovici, Kaluđerskom lazcu, Murinu i nekoliko njih u slučaju tzv. Deportacije izbjeglica, čiji su zahtjevi neopravdano odbijeni zbog zastarjelosti. Broj tih žrtava je ograničen, njihovi ukupni tužbeni zahtjevi su vrlo skromni, kao što su i iznosi odštete koji su do sada dosuđivani u sudskoj praksi;³

4. razmatranje inicijative HRA, CGO, ANIMA i Savjeta za građansku kontrolu rada policije, za podizanje spomen obilježja žrtvama Deportacije izbjeglica 1992. godine ispred objekta Uprave policije u Herceg Novom, podržavajući tako i želju porodica deportovanih žrtava;⁴ razmatranje inicijative za podizanje spomen obilježja na mjestu gdje je '90.tih bio logor Morinj, na inicijativu NVO Anima, kao i druge slične inicijative u cilju memorijalizacije mjesta ratnih zločina i odavanja počasti žrtvama;

Pravosuđe

5. izmjenu Zakona o Državnom tužilaštvu kako bi se: a) propisao uslov za izbor uglednih pravnika kojim bi se spriječio sukob interesa i politički uticaj, kao što je i kod Sudskog savjeta to preporučio GRECO; b) obezbijedilo da jednog uglednog pravnika/pravnicu u članstvo Tužilačkog savjeta biraju nevladine organizacije, koje imaju odgovarajuće iskustvo praćenja reforme pravosuđa u Crnoj Gori; c) obezbijedilo da se ocjenjuju i državni tužioci u Vrhovnom državnom tužilaštvu, od kojih neki mogu i dalje da napreduju; d) izmijenilo zakonom propisano pravilo za utvrđivanje ocjene rada državnih tužilaca (čl. 96), koje je nelogično, nepotpuno i nepravedno, jer omogućava, pored ostalog, da napreduju sudije i tužioci koji imaju nezadovoljavajući kvalitet i kvantitet rada, kao i oni kojima je utvrđen nezadovoljavajući odnos prema strankama, kolegama i zaposlenim zbog više kršenja Etičkog kodeksa; e) kvalitet rada državnih tužilaca cijenio i na osnovu broja usvojenih ili odbijenih predloga o određivanju i produženju pritvora i na osnovu usvojenih pritužbi o odbacivanju krivične prijave; f) obezbijedilo da se ispituju razlozi zastarijevanja krivičnog gonjenja u svakom predmetu u kome do njega dođe, da se

¹ Detaljnije: <http://www.hracion.org/2021/02/27/zlocin-u-strpcima-28-godina-kasnije/>

² Detaljnije: <http://www.hracion.org/2019/12/06/ministarstvo-pravde-ce-razmotriti-inicijativu-za-donosenje-zakona-o-rehabilitaciji-i-obeštećenju-zrtava-politickog-progona-zatvorenika-ca-golog-otoka-svetog-grgura-i-drugih-zatvora/>

³ Za više detalja vidjeti HRA izvještaj "Naknada štete žrtvama ratnih zločina u Crnoj Gori" koji je dostupan na: <http://www.hracion.org/2016/12/31/naknada-stete-zrtvama-ratnih-zlocina-u-crnoj-gori/>

⁴ Detaljnije na: <http://www.hracion.org/2016/12/31/naknada-stete-zrtvama-ratnih-zlocina-u-crnoj-gori/>

komisijski utvrđuje da li za to postoji odgovornost nadležnog tužioca, a u slučaju da se odgovornost utvrdi da to ima uticaj na ocjenjivanje, napredovanje i razrješenje; g) uskladila pravila o ocjenjivanju sa zakonom, a pogotovo u cilju sprječavanja neopravdanog razlikovanja u ocjenjivanju tužilaca u odnosu na sticanje akademskih zvanja i izbjeglo ocjenjivanje okolnosti na koje kandidat sam ne može da utiče (učeešće na obukama i seminarima); itd.⁵

6. izmijenu Zakona o Sudskom savjetu i sudijama tako da se usvoje preporuke Grupe država protiv korupcije (*Groupe d'Etats contre la corruption – GRECO*) Savjeta Evrope u cilju jačanja nezavisnosti Sudskog savjeta, stvarne i percipirane, protiv neprimjerenog političkog uticaja. Izmijenu zakona sprovesti kako bi se: a) depolitizovao sastav Sudskog savjeta uvođenjem ograničenja u odnosu na politički angažman njegovih članova iz reda uglednih pravnika i spriječio sukob interesa, i bar jedno mjesto obezbijedilo za predstavnika NVO koji nisu strukovna udruženja sudija i državnih tužilaca; b) obezbijedilo da jednog uglednog pravnika/pravnicu u članstvo Sudskog savjeta biraju nevladine organizacije, koje imaju odgovarajuće iskustvo praćenja reforme pravosuđa u Crnoj Gori; c) propisalo da protiv odluka Sudskog savjeta sudije imaju pravo na ustavnu žalbu, umjesto upravnog spora, jer je upravni spor nedjelotvorni pravni lijek protiv odluka Sudskog savjeta i istovremeno propisati rok za odlučivanje o zakonitosti i ustavnosti odluka Sudskog savjeta; d) obezbijedilo da se utvrđene povrede Etičkog kodeksa uzimaju u obzir prilikom napredovanja sudija; e) obezbijedilo da se ocjenjuju i sudije Vrhovnog suda; f) obezbijedila vjerodostojnost statističkih podataka o radu sudova; g) uskladila pravila o ocjenjivanju sa zakonom, a pogotovo u cilju sprječavanja neopravdanog razlikovanja u ocjenjivanju sudija u odnosu na sticanje akademskih zvanja i izbjeglo ocjenjivanje okolnosti na koje kandidat ne može da utiče (učeešće na obukama i seminarima); h) propisala obaveza da se prije intervjuisanja kandidata za predsjednike sudova objave njihovi predlozi programa rada, a u odlukama o njihovom izboru sadržajnije predstaviti te programe; i) obezbijedilo da se ispituju razlozi zastarijevanja krivičnog gonjenja u svakom predmetu u kome do njega dođe, da se komisijski utvrđuje da li za to postoji odgovornost nadležnog sudije, a u slučaju da se odgovornost utvrdi da to ima uticaj na ocjenjivanje, napredovanje i razrješenje; j) izmijenilo pravilo za utvrđivanje ocjene rada sudija (čl. 97) koje je nelogično, nepotpuno i nepravedno, jer omogućava, da napreduju sudije koje imaju nezadovoljavajući kvalitet i kvantitet rada, kao i oni kojima je utvrđen nezadovoljavajući odnos prema strankama, kolegama i zaposlenim zbog više kršenja Etičkog kodeksa, itd.⁶

7. razmatranje izmjena Ustava Crne Gore, da bi se iz Sudskog savjeta isključilo članstvo ministra/arke pravde (preporuka GRECO) i predsjednika/ce Vrhovnog suda (preporuka HRA); da bi se Zaštitnik/ca ljudskih prava i sloboda birao/la kvalifikovanom, umjesto prostom većinom u Skupštini u cilju jačanja garancija njegove/njene nezavisnosti (preporuka Venecijanske komisije);

8. dopunu Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći tako da se obezbijedi pružanje besplatne pravne pomoći i u upravnom postupku (vrlo važno za korisnike socijalnih primanja), kao i žrtvama zlostavljanja i mučenja od strane državnih službenika;⁷

9. reformu Krivičnog zakonika (KZ) tako da se odluka o dekriminalizaciji krivičnih djela Uvreda i Kleveta iz 2011. godine, upotpuni dekriminalizacijom i drugih krivičnih djela iz glave XVII KZ CG Krivična djela protiv časti i ugleda), kao i dekriminalizacijom krivičnog djela izazivanje panike i nereda (član 398). Trenutna nepreciznost ovog člana je za posljedicu, tokom 2020. godine, imala proizvoljno tumačenje izraza lažne vijesti i panika, te brojna hapšenja novinara i građana protivno međunarodnim standardima prava na slobodu izražavanja.⁸ Dodatno, predlažemo i:

⁵ Detaljnije predloge molimo vidjeti u okviru preporuka izvještaja HRA "Izbor i napredovanje sudija i državnih tužilaca u Crnoj Gori (2016-2019): <http://www.hracion.org/2019/09/10/izbor-i-napredovanje-sudija-i-tuzilaca-u-crnoj-gori/>

⁶ *Ibid.*

⁷ Detaljnije na: http://www.hracion.org/wp-content/uploads/2018/11/Kritika_Zakona_o_besplatnoj_pravnoj_pomoci.pdf

⁸ Detaljnije na: <http://www.hracion.org/2020/07/23/sloboda-izrazavanja-i-pravo-na-privatnost-tokom-epidemije-virusa-covid-19/>

- izmjenu KZ-a u skladu sa preporukama UN komiteta protiv mučenja, tako da se: a) povećaju kazne za sve akte mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, odnosno za krivična djela zlostavljanje i mučenje srazmjerno ozbiljnosti ovih djela; b) onemogući zastarijevanje krivičnog gonjenja ili izvršenja kazne za ovu vrstu krivičnih djela;⁹

- dopunu propisivanjem novih krivičnih djela Sprečavanje novinara u vršenju profesionalnih zadataka i Napad na novinara u vršenju profesionalnih zadataka;¹⁰

- propiše izuzetak od kažnjavanja u cilju zaštite pretežnijeg opšteg interesa kod k.d. Povreda tajnosti pisama i drugih pošiljki, neovlaštenog prisluškivanja i snimanja, neovlašćenog fotografisanja te objavljivanja i prikazivanja tuđeg spisa, portreta i snimka i neovlašćeno prikupljanje ličnih podataka;¹¹

- dopuni čl. 440 KZ i obezbijedi da se, u skladu sa standardom međunarodnog humanitarnog prava, konkretno, članom 28 Statuta Međunarodnog krivičnog suda, propiše odgovornost naređenog za propust da preduzme radnje u cilju kažnjavanja podređenih zbog izvršenja krivičnih djela prema međunarodnom humanitarnom pravu;¹²

- dopuni Glava XIV Krivična djela protiv života i tijela u odnosu na k.d. sakaćenje ženskih genitalija i prinudna sterilizacija;¹³

10. analizu primjene Zakonika o krivičnom postupku posebno u pogledu ostvarivanja prava na odbranu u okviru garancija prava na pravično suđenje i prava na zaštitu slobode ličnosti i na osnovu takve analize razmotriti i moguće izmjene tog procesnog zakona;

11. razmatranje mogućnosti da se u okviru državnog tužilaštva formira posebna formacijska jedinica za istrage slučajeva kada su za krivično djelo osumnjičeni ili okrivljeni pripadnici policije, u kojoj bi radila lica sa ovlašćenjima identičnim policijskim i stručnim znanjima neophodnim za pružanje pomoći koju u slučaju ostalih krivičnih djela državnom tužilaštvu pruža policija;¹⁴

12. izmijenu člana 7 Zakona o javnom redu i miru na osnovu kojeg uvreda (koja je kao krivično djelo ukinuta još 2011. godine) i dalje opstaje kao instrument ugrožavanja slobode izražavanja protivno međunarodnim standardima ljudskih prava. Primjena ovog člana trenutno daje mogućnost za kažnjavanje uvreda ozbiljnim sankcijama, visokim novčanim kaznama i kaznom zatvora, suprotno međunarodnim standardima slobode govora. Smatramo da se ova odredba zloupotrebljava protivno međunarodnim standardima i da predstavlja povratak kriminalizacije uvrede. Ranije se za uvredu i klevetu kao krivična djela moglo odgovarati samo na osnovu privatne krivične tužbe, dok sada policija za uvredu goni ljude, dok se tužilaštvo tome ne suprotstavlja;¹⁵

13. angažovanje inostranog eksperta za preispitivanje istrage ubistva Duška Jovanovića i napada na Tufika Softića, po predlogu Komisije za praćenje istraga napada na novinare još od 11. oktobra 2018. godine;

14. u odnosu na zaštitu prava osoba sa mentalnim oboljenjima (osoba sa psiho-socijalnim invaliditetom) donijeti: a) strategiju i akcioni plan za deinstitucionalizaciju tzv. socijalnih pacijenata u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Kotoru tj. pacijenata za čijim bolničkim liječenjem više nema potrebe, ali koji nastavljaju da žive u Bolnici jer država za njihovo zbrinjavanje nema rješenje; b) akcioni plan za

⁹ Detaljnije u pismu Ministarstvu pravde koje je dostupno na: <http://www.hrraction.org/wp-content/uploads/Pismo6.pdf> i u HRA izvještaju "Djelotvornost istraga u slučajevima zlostavljanja u Crnoj Gori" koje je dostupno na: <http://www.hrraction.org/2018/12/05/djelotvornost-istraga-u-slucajevima-zlostavljanja-u-crnoj-gori/>

¹⁰ Detaljnije na: <http://www.hrraction.org/2017/03/05/532017-nacrt-krivcnog-zakonika-kao-propustena-prilika-za-reformu/>

¹¹ Detaljnije na: <http://www.hrraction.org/2017/01/29/2912017-povodom-uvajanja-nacrta-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-krivcnog-zakonika-bez-jace-zastite-za-novinare/>

¹² Detaljnije na: <http://www.hrraction.org/wp-content/uploads/2017/05/Sudjenja-za-ratne-zlocine-u-Crnoj-Gori-2009-2015-1.pdf>

¹³ Detaljnije na: <http://www.hrraction.org/wp-content/uploads/Pismo6.pdf>

¹⁴ Detaljnije: <http://www.hrraction.org/2018/12/05/djelotvornost-istraga-u-slucajevima-zlostavljanja-u-crnoj-gori/>

¹⁵ Detaljnije na: <http://www.hrraction.org/2020/08/05/zastita-slobode-izrazavanja-protest-zbog-kriminalizacije-uvrede/>

sprovođenje Nacionalne strategije zaštite i unapređenja mentalnog zdravlja u Crnoj Gori za 2021-2022. godinu;

15. izmjenu Zakona o vanparničnom postupku u pogledu prinudnog smještaja u psihijatrijsku bolnicu i oduzimanja i vraćanja poslovne sposobnosti;¹⁶

16. izmjenu Zakona o medijima u odnosu na predloge HRA koji nisu uvršteni u poslednju verziju zakona u pogledu zaštite reputacije autora, ukidanje odgovornosti za štetu, pravo na odgovor, procesne aspekte objavljivanja odgovora i ispravke, procesne aspekte individualnih prava, prava na privatnost i definisanje dužne novinarske pažnje;

17. izmjenu Zakona o nacionalnom javnom emiteru Radio i Televizija Crne Gore tako da se: a) prestane sa praksom izbora članova i članica Savjeta RTCG tako što Skupština glasa za listu kandidata, umjesto za pojedine osobe; b) propiše obaveza hitnog vođenja postupka o zahtjevima za zaštitu prava kandidata za članstvo u Savjetu RTCG, odnosno člana Savjeta RTCG koji su razriješeni funkcije i da se konačno odluči u tim postupcima prije nego što izbor i razriješenje stupe na snagu.¹⁷

Kratko obrazloženje (max dvije – tri rečenice):

Više informacija o gore navedenim predlozima za izmjenu i/ili dopunu zakona, donošenje strategija i sprovođenje analiza, dostupno je na HRA internet stranici: www.hraction.org.

Na zahtjev, HRA može dostaviti detaljnije obrazložene predloge u posebnom dokumentu.

Ako se ispostavi da smo propustili da navedemo neki od predloga koje smo prethodno već uputili prethodnim vladama, zbog kratkog roka za dostavljanje predloga, dostavićemo ga naknadno.

Navedite dodatne komentare, predloge i sugestije na Program rada Vlade 2021, ukoliko ih smatrate važnim za buduće pripreme srednjoročnog i godišnjih programa rada Vlade.

Jeste li saglasni da Vas kontaktiramo prilikom pripreme budućih srednjoročnih i godišnjih programa rada Vlade?

- a) Da
- b) Ne

¹⁶ Za više detalja u odnosu na predlog 12 i 13 vidjeti HRA izvještaj "Poštovanje ljudskih prava pacijenata smještenih u psihijatrijskim ustanovama u Crnoj Gori" koji je dostupan na: <http://www.hraction.org/2017/06/30/postovanje-ljudskih-prava-pacijenata-smjestenih-u-psihijatrijskim-ustanovama-u-crnoj-gori/>

¹⁷ Detaljnije o predlozima 14 i 15 na: <http://www.hraction.org/2020/07/21/predlozi-zakona-o-medijima-i-zakona-o-rtcg-pismo-hra-skupstinskom-odboru/>